

Retkeilyn kehitysohjelma 2021-2025

Paivitetty vuosille 2024-2025

TAMPEREEN KAUPUNKI

Sisällys

Johdanto	3
Ohjelman taustat	4
Retkeilypalveluiden nykytila	8
Tavoitteet vuosille 2024–2025	11
Toimenpiteet vuosille 2024–2025	13
Kehitettävät kohteet 2024–2025	14
Budjetointi vuosille 2024–2025	15
Vuotuinen ylläpito-, suunnittelu- ja toteutusrahoitus	16
Vuorovaikutus ja yhteistyö	17
Retkeilypalvelut vuonna 2026	18

Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025 Päivitetty vuosille 2024–2025

Asunto- ja kiinteistölautakunta hyväksyi Retkeilyn kehitysohjelman 16.12.2020 §162.

Kehitysohjelman päivitys valmistui marraskuussa 2023.

Valmistelu: Ekokumppanit Oy, Tampereen kaupunki, Kiinteistötoimi

Kannen kuva: Kirkkokiven laavu, Kintulammi © Julia Kivelä

Johdanto

Retkeilyn ja muun luontoliikkumisen palveluiden järjestämistä Tampereen kaupungin omistamilla asemakaavattomilla, luonnonmukaisilla viheralueilla ohjaa Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025. Ohjelma valmisteltiin vuonna 2020, kun retkeilyn ja luontoliikkumisen palvelut organisoitiin uudelleen ja palvelukokonaisuuden järjestäminen vastuutettiin kiinteistötoimelle vuoden 2021 alusta lukien. Palvelukokonaisuuteen sisältyy perinteisen retkeilyn ja vaelluksen lisäksi melonta, maastopyöräily ja polkujuoksu. Lisäksi kehittämisessä huomioidaan ja mahdollistetaan muita luontoliikkumisen ja harrastamisen lajeja kuten ratsastus maastossa, retkiluistelu luonnonjäällä ja kalastus.

Retkeilyn kehitysohjelman päivitystarpeen arviointi todettiin ajankohtaiseksi vuoden 2022 lopussa, kun Järvi- ja luontomatkailun tiekartta 2022–2026 hyväksyttiin. Päivitystarpeen arvioinnin perusteella päädyttiin päivittämään kehitysohjelma vuosien 2024–2025 osalta ja raportoimaan ohjelmakauden kolmen ensimmäisen vuoden toteutuminen. Kehitysohjelman jatkoksi tullaan valmistelemaan Retkeilyn palveluohjelma, joka ohjaa palvelun järjestämistä vuodesta 2026 alkaen. Tuolloin painopiste tulee siirtymään palvelun kehittämisvaiheesta kohti olemassa olevan palvelurakenteen ylläpitoa ja parantamista.

Kehitysohjelman päivitystyössä lähtökohtana oli aiempaa vahvemmin matkailun edellytysten parantaminen. Lähtökohtana oli lisäksi vuoden 2020 jälkeen valmistuneiden kaupungin uusien ohjelmien ja selvitysten tavoitteiden mukainen palveluverkoston kehittäminen. Työssä hyödynnettiin myös laajasti viimeisintä tutkimustietoa ja asukaspalautetta.

Retkeilyn kehitysohjelmassa on kuvattu kaupungin retkeilypalveluiden nykytila ja vuosille 2021–2023 asetettujen tavoitteiden toteutuminen. Ohjelmassa on esitetty vuosittainen huolto- ja hoitotarve sekä kehittämistoimenpiteet vuosille 2024–2025. Kehittämistoimenpiteissä on painotettu kaikille sopivia reittejä, lähiluontoa sekä aidosti retkeilyllisiä pidempiä reittejä. Retkeilyn ja luontoliikkumisen palveluverkoston kehittämistä on tavoite jatkaa laadukkaasti ja suunnitellusti yhteistyössä asukkaiden, sidosryhmien, kaupungin eri yksiköiden ja muiden kuntien kanssa.

Kehitysohjelmassa esitetään myös palvelun järjestämisen vuotuiset kokonaiskustannukset, ja se ohjaa talouden suunnittelua ohjelmakauden loppuun. Tämän kehitysohjelman kustannusarviot eivät kuitenkaan sisällä esteettömien luontokohteiden rakentamista. Niiden toteutuksesta on saatu lisää kokemusta viime vuosina, ja esteettömien kohteiden suunnittelu- ja toteutuskustannukset on todettu olevan ennakoitua merkittävästi suuremmat kuin perinteisessä retkeilyrakentamisessa. Esteettömiä luontokohteita esitetään toteutettavaksi talousarviossa erillisellä määrärahalla.

Päivitetyn kehitysohjelman perusteella kaupungin omistamille alueille toteutetaan vuosina 2024–2025 uusia retkeily- tai maastopyöräilyreittejä, nuotiopaikkoja ja laavuja palveluineen sekä uudistetaan luontopolkuja. Palveluverkoston täydentyessä ylläpidon ja huollon merkitys kasvaa. Merkittävimpiä vuotuisen ylläpidon kohteita ovat reittien ja taukopaikkojen

viikoittaiset huoltokäynnit, talven polttopuutoimitukset, kuivakäymälöiden huolto sekä vuokrakämppien hoitaminen.

Tampereen kaupungin retkeilypalveluiden järjestämisestä vastaa Kiinteistötoimi, joka tilaa palvelusopimuksella retkeilypalveluiden järjestämisen kaupunkikonsernin tytäryhtiö Ekokumppanit Oy:ltä. Retkeilypalvelut sisältävät monipuolisesti suunnittelua, toteutusta, ylläpitoa ja huoltoa sekä viestintää ja vuorovaikutusta. Palvelu järjestetään Retkeilyn kehitysohjelman ja vuosisuunnitelman mukaisesti sisältäen uusien kohteiden toteutuksen sekä olemassa olevan rakenteen ylläpidon. Uusien kohteiden toteutus alkaa suunnittelulla yhteistyössä kaupungin yksiköiden kanssa ja etenee sen jälkeen toteutukseen. Valmistuttuaan kohde tai reitti nostetaan esiin retkeilypalveluiden viestinnässä ja karttapalveluissa.

Kuva 1. Makkarajärven tulipaikasta on tullut suosittu kohde asukkaiden, koulujen ja päiväkotien keskuudessa. Tulipaikka sijaitsee vain 700 metriä ratikan Hervantajärven pääte pysäkillä. © Petri Mäkelä

Ohjelman taustat

Retkeilyn kehitysohjelma päivitettiin vastaamaan muuttuneeseen toimintaympäristöön sekä viime vuosina valmistuneisiin kaupungin ohjelmiin ja erilaisiin selvityksiin, joiden linjauksissa retkeilyn ja luontovirkistykseen kehittäminen on mainittu. Kehitysohjelma edistää seuraavissa kappaleissa esitettyjen ohjelmien ja selvitysten tavoitteiden toteutumista linjaamalla tarvittavat toimenpiteet ja rahoitustarpeet. Kehitysohjelman päivityksessä on otettu huomioon myös valtuustoaloite esteettömien luontopalveluiden kehittämisestä sekä viimevuotiset tutkimustulokset, asukaskyselyiden tulokset ja suora asukas- ja käyttäjäpalautte.

Pormestariohjelma

Kalervo Kummolan pormestariohjelmaan, Ihmisten Tampere – mahdollisuuksien kaupunki, vuosille 2023–2025, on kirjattu luontovirkistystyksen kehittämistä koskien seuraava tavoite: "Kaupungin tulee huolehtia virkistysalueverkostosta ja lähiluonnon saavutettavuudesta. Lisäksi Tampereella tulee panostaa lähiretkeilymahdollisuuksiin. Huolehdintaan lähivirkistysalueiden grillausmahdollisuuksista. Nykyisille luontoretkeilypaikoille sekä järvien saarille ja rannoille rakennetaan lisää laavu- ja nuotiopaikkoja veneilyn ja retkeilyn edistämiseksi." Kantakaupungin alueilla tavoitteisiin vastataan tiiviissä yhteistyössä esimerkiksi satamatoimiston ja Viheralueet ja hulevedet -yksikön kanssa. Luontovirkistysalueverkoston kohteiden täydentämistä tarkastellaan tarvittavilta osin ja kantakaupungin osalta huolehditaan eri osien retkeilypalveluiden saavutettavuudesta.

Järvi- ja luontomatkailun tiekartta 2022–2026

Tampereen järvi- ja luontomatkailun tiekartan 2022–2026 hyväksymisen myötä asunto- ja kiinteistölautakunta asetti vuosisuunnitelman 2023 tavoitteeksi retkeilyn kehitysohjelman päivittämisen tiekartan tavoitteita vastaavaksi. Tiekartassa esiin tulleita toimenpiteitä ovat ympärivuotiset retkeilypalvelut maalla ja vesillä, yritystoiminnan linkittäminen retkeilypalveluihin, digitaalisen viestintäalustan edelleen kehittäminen, reittien ja kohteiden ylläpito ja huolto sekä esteettömyyden kehitys. Retkeilyn kehitysohjelma ottaa huomioon kaikki tiekartan tavoitteet.

Luonnon monimuotoisuusohjelma 2021–2030

Luonnon monimuotoisuusohjelma, Lumon 2021–2030:n toimenpiteissä on asetettu tavoitteeksi luonnonsuojelualueiden kulumisen ehkäisy suojelualueiden opasteita, rakenteita ja kulkureittejä rakentamalla ja huoltamalla sekä luonnonsuojelualueiden käyttöpaineen tasaus kehittämällä kaupungin retkeilypalveluita luonnonsuojelualueiden ulkopuolella. Toimenpiteeseen on vastattu ja vastataan kehittämällä reittien rakenteita luontopolkujen uudistamisen yhteydessä ja reagoimalla huoltokäynnillä huomattuihin puutteisiin. Esimerkiksi Makkarajärvi-Viitastenperän luonnonsuojelualueella käyttöpaine on noussut korkeaksi helpon saavutettavuuden vuoksi. Kohteiden ovat löytäneet retkeilijöiden lisäksi niin päiväkodit kuin koulutkin. Käyttöpainetta tarkastellaan aktiivisesti ja vastataan tähän lisäämällä kohteita muualla ja parantamalla reittien kulutuskestävyyttä. Kaupunki on tehnyt aktiivista maahankintaa esimerkiksi Kintulammilla ja Viitapohjassa, missä käyttöpainetta tasataan kohdekohtaisesti suojelualueiden ulkopuolelle.

Terveyttä Tampereen luonnosta

Vuonna 2023 valmistuneessa selvityksessä Terveyttä Tampereen luonnosta käsitellään luontopääomasta saatavien terveys- ja hyvinvointihyötyjen mahdollistamista. Retkeilyn kehitysohjelman pääasiallisena tarkoituksena on luonnosta saatavat fyysiset ja psyykkiset hyvinvointivaikutukset, mikä on lähtökohtana kaikessa suunnittelussa, toteutuksessa ja vuorovaikutuksessa. Ohjelmakaudella korostetaan lähiluonnon helppoa saavutettavuutta, esteettömyyttä ja yhteistyötä eri järjestöjen kanssa. Tavoitteena on toteuttaa turvallisia ja

hyvin opastettuja reittejä, mikä mahdollistaa helpon pääsyn luontoon asukkaille, matkailijoille tai järjestöjen tai muiden tahojen järjestämille luontoretkille.

Valtuustoaloite esteettömistä luontopalveluista

Valtuustoaloitteessa (TRE: 3023/2021) esitettiin vuonna 2021 esteettömän luontopolun ja lintutornin/katselulavan rakentamista Tampereen kaupungin alueelle. Vastauksessa (kh 25.10.2021 § 178) todettiin, että Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä teettää Ekokumppanit Oy:llä esteettömien luontopalveluiden tarveselvityksen. Selvityksen valmistelu käynnistyi vuonna 2022 ja valmistui 2023. Esteettömien luontopalveluiden tarveselvitys sisältää useita mahdollisia kehityskohteita eri puolilla kaupunkia. Osa kohteista on kantakaupungin alueella ja osa ulkopuolella. Esteettömät luontokohteet toteutetaan erillisellä määrärahalta.

Tutkimustulokset ja asukaspalaute

Retkeilyn kehitysohjelman 2021–2025 linjauksien valmistelussa vuonna 2020 hyödynnettiin laajasti eri kyselyiden tuloksia ja asukastoiveita sekä kaupungin asiantuntijoiden näkemyksiä. Myös päivitystyön lähtökohtana olivat eri kyselyiden tulokset, joista keskeiset on esitetty seuraavissa kappaleissa. Kyselyiden tulosten perusteella voi havaita liikkumisen muotojen muutoksen kaupungissa ja myös luontopalveluiden riittämättömyden.

Keväällä 2023 Tampereen retkeilypalveluiden käyttäjille suunnattuun kyselyyn vastasi 466 henkilöä. Noin puolet vastaajista koki, että retkeilypalvelut ovat riittämättömiä. Eniten toivottiin toimenpiteitä Kintulammin ruuhkien vähentämiseksi, ohjeistusta tulipaikoille, pidempiä opastettuja reittejä kaupunkiseudulle, olosuhdetietoja reiteiltä ja kohteilta, esteettömiä reittejä, tulipaikkoja Länsi-Tampereelle sekä saavutettavuuden parantamista.

Tampereen kaupunkiseutu toteutti asukaskyselyn vuonna 2022. Kyselyssä pyydettiin asettamaan 11 eri kehitysteemaa järjestykseen. Kyselyyn vastasi 5005 henkilöä. Kaikissa ikäryhmissä (20–80 v) ensimmäiseksi kehitysteemaksi valittiin luontovirkistysalueiden ja niiden palveluiden kehittämistä. Suomen latu teetti vastaavan kyselyn taloustutkimuksella. Vastaajia pyydettiin laittamaan järjestykseen kolme tärkeintä liikunnan kehittämisen kohdetta. Kyselyyn vastasi 1012 henkilö, ja 28 eri kehittämiskohteesta ensimmäisiksi seitsemäksi kehityskohteeksi valitut teemat koskivat luontoliikkumista (lähiulkoilureitit, luontopolut, talvikävelyreitit, retkeilyreitit ym.).

Suora asiakkailta saatu palautekokemus ja eri tahojen toteuttamien kyselyiden tulokset vastaavat hyvin sitä kasvavaa retkeilyn ja matalan kynnyksen luontoliikkumisen tarvetta, jotka esiintyvät eri tahoilla käytävissä keskusteluissa. Yhteenvetona voidaan todeta, että Tampereen retkeilypalveluita on kehitetty viime vuosina tutkimustiedon ja palautteen valossa oikeaan suuntaan. Riittävän palveluverkoston ja hyvän palvelutason sekä pysyvän parantuvan ihmisten hyvinvoinnin takaamiseksi kehittämistä on edelleen tarve jatkaa tulevina vuosina.

Kuva 2. Tampereen useissa strategioissa ja ohjelmissa viitataan luontoon ja retkeilyyn

Kuva 3. Viitastenperän uusi laavu. Laavun on suunnitellut arkkitehti Malin Moisio ja se valmistui syksyllä 2021. © Petri Mäkelä

Retkeilypalveluiden nykytila

Kuva 4. Tampereen kaupunki retkeilypalveluiden olemassa olevat kohteet vuoden 2023 lopussa.

Vuonna 2020 laaditussa Retkeilyn kehitysohjelmassa määriteltiin retkeilypalveluiden tavoitetila vuoden 2025 lopussa seuraavasti:

”Tampereen kaupungin retkeilypalvelut ovat laadullisesti ja määrällisesti hyvällä tasolla. Retkeilypalveluita käytetään paikallisesti runsaasti ja myös matkailijat ovat löytäneet Tampereen uudenlaisena retkeilyn keskittymänä, joka on helposti saavutettavissa ja palvelut ovat toimivia.”

Vuoden 2020 lopussa Tampereen kaupungilla oli kuusi polttopuuhuollettua tulipaikkaa ja 15 kilometriä reittejä Kintulammin retkeily- ja luonnonsuojelualueella, sekä yksi noin 10 km melontareitti Kiimajoella, Pohjois-Tampereella. Vuosien 2021–2023 aikana retkeilypalveluita on lisätty seuraavasti:

- 22 tulipaikkaa liitereineen	(yhteensä 28 kpl)
- Retkeily- ja luontopolkureittejä 45 km	(yhteensä 60 km)
- Esteettömiä luontopolkureittejä 1,6 km	(yhteensä 1,9 km)
- Maastopyöräreittejä 11 km	(yhteensä 11 km)
- Melontareittejä 40 km	(yhteensä 50 km)
- Laavuja 3 kpl	(yhteensä 7 kpl)
- Kuivakäymälöitä 10 kpl	(yhteensä 17 kpl)

Kaupungin luontopolkujen rakenteita on kunnostettu ja uusittu vuosittain. Kehitysohjelman ensimmäisten kolmen vuoden aikana on toteutettu Vuoreksen Koukkujärven, Pyyntin, Niihaman ja Tohlopin luontopolut. Luontopolkujen reitti- ja sisältösuunnittelusta vastaa ympäristönsuojeluyksikkö.

Vuonna 2021 Uudenmaan ELY-keskus myönsi kaupungin hakemuksesta valtionavustusta lähivirkistysalueiden ja viheralueiden kunnostamiseen ja kehittämiseen. Luontorakentamiseen saatu 50 prosentin valtionavustuksen turvin toteutettiin mm. Hervantajärven retkeilyalue ja Pyhä- ja Näsijärven melontapalvelut.

Kohteiden huolto ja hoito nousee vuosittain yhä suurempaan merkitykseen. Huollon piirissä ovat tulipaikat, kuivakäymälät, pitkospuut, reittipohjat, opasteet ja kartat. Kintulammin maja ja Korttejärven tila ovat vuokratiloja, joiden vuokrausjärjestelmä, päivystys sekä kohteiden hoito ja huolto kuuluvat ohjelman piiriin.

Vuoden 2023 lopussa Tampereen kaupungin retkeilypalvelut ovat kehittyneet sille tasolle, että retkeilypalveluita voidaan esitellä melko kattavana verkostona koko kaupungin alueella pohjoisesta Teiskosta aina kaupungin eteläosaan, Hervantajärven Viitastenperälle. Palvelut liittyvät jouheasti kevyenliikenteenväyliin ja muuhun rakennettuun ulkoilureitistöön. Ulkoilija ei huomaa hallinnollisia rajapintoja tai esimerkiksi kuntarajoja.

Kaupungin ylläpitämiä retkeilypalveluita käytetään aktiivisesti. Kintulammin retkeily- ja luonnonsuojelualueen kävijämäärät ovat laskeneet koronavuosien noin 50 000 kävijästä takaisin korona edeltävälle ajalle noin 40 000 vuosittaiseksi kävijäksi. Kintulammin kävijämääriä mitataan silmukkalaskurien ja käyttäjäkyselyiden pohjalta. Yksittäisistä

nuotiopaikoista muilla alueilla esiin nousevat Kaupin ja Makkarajärven yksittäiset nuotiopaikat, joilla molemmilla vieraillee vuosittain noin 15 000 kävijää. Retkeilypalveluiden ylläpitämällä nuotiopaikoilla vieraili vuoden 2022 aikana yhteensä noin 200 000 henkilöä. Metsähallituksen ja UKK-Instituutin vuonna 2023 valmistuneen selvityksen¹ perusteella 200 000 henkilön liikkuminen kaupungin tarjoamilla nuotiopaikoilla tuottaa noin 5,2 miljoonan euron säästön yhteiskunnalle.

Retkeilyn viestintä on nykytilanteessa hyvällä tasolla. Asukkaille ja matkailijoille on tarjolla ajantasaista ja monipuolista tietoa kaupungin retkeilypalveluista. Visit Tampereen viestintä nojaa Tampereella voimakkaasti luontoelämykseen ja kaupungin olemassa olevat retkeilypalvelut toteuttavat jo osan matkailijan toiveesta. Retkeilyn viestintää on kohennettu merkittävästi kahdella tapaa. Lokakuussa 2022 valmistui karttapalvelu, missä hallinnoidaan ja esitellään kaikkia Tampereen kaupunkiseudun ulkoilun ja retkeilyn rakennetta. Karttapalvelun osoite on <https://ulkoilutampereenseutu.fi>. Karttapalvelun tueksi julkaistiin vuoden 2022 lopussa Outdoors Tampere -sivusto osoitteessa <https://www.outdoorstampere.fi/>. Verkkosivuilla esitellään kattavasti Tampereen kaupungin retkeilypalvelut.

Kuva 5. Viitastenperän laavu sisältä kuvattuna. © Petri Mäkelä

---

¹ <https://ukkinstituutti.fi/ajankohtaista/selvitys-kansallispuistoissa-liikkuminen-saasti-yhteiskunnan-rahoja-164-miljoonaa-euroa-viime-vuonna/>

Tavoitteet vuosille 2024–2025

Retkeily ja luontoliikkuminen mielletään perinteisesti matalan kynnyksen liikkumiseksi ja on siksi omiaan lisäämään etenkin sellaisten ihmisten liikkumista, jotka eivät muutoin välttämättä harrastaisi liikkumista liikuntaa varten varatuilla paikoilla. Liikkumattomuuden kustannukset kuntataloudelle näkyvät merkittävimmin kunnallisverokertymän kautta ja huolimatta sote-palveluiden siirtymisestä hyvinvointialueiden hoidettavaksi, on kuntien tehtävä kuitenkin edelleen asukkaiden liikkumisen edellytysten edistäminen ja lisääminen.

Retkeilyn kehitysohjelman tavoitteita on ohjattava uudelleen ja on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota luonnon saavutettavuuden, esteettömyyden ja yleisen liikkumisen lisäämiseen. Matalan kynnyksen lähiretkikohteet ja helppo pääsy luontoon, yhdistettynä luontoaltistuksesta saataviin muihin tutkittuihin hyvinvointivaikutuksiin, tuottavat asukkaille ja kaupungissa vierailijoille merkittävän määrän fyysisiä ja psyykkisiä hyvinvointivaikutuksia. Retkeilypalveluiden käyttäjämäärien kasvaessa myös luontomatkailuyritysten palveluiden kysyntä kasvaa.

Retkeilyn kehitysohjelmaan vuonna 2020 kirjatut päätavoitteet, edunvalvonnan ja kehityksen vakiinnuttaminen sekä huollon ja hoidon vakiinnuttaminen ovat täyttyneet vuoden 2023 loppuun mennessä. Retkeilypalveluiden kehittäminen on hyvällä tasolla. Viimeisten vuosien aikana retkeilyn edunvalvonta on vakiintunut osaksi kaupunkikehitystä monin tavoin. Tähän ovat vaikuttaneet maailmanlaajuiset kriisit, sekä retkeilyn ja luontoliikkumisen kohteiden perustaminen kantakaupungin alueelle ja niiden laajentaminen taajama-alueen ulkopuolella. Luontoliikkuminen on lisääntynyt merkittävästi retkeilyrakenteiden lisäämisen myötä. Kaupungin eri ohjelmat ottavat vahvasti huomioon retkeilykohteet sekä luontoyhteyden merkityksen.

Päätavoitteiden lisäksi kehitysohjelmaan kirjattiin vuonna 2020 joukko alatavoitteita. Niiden toteutuminen on vielä suurelta osin saavuttamatta siinä laajuudessa, jota palveluilta odotetaan. Vuosina 2024–2025 kehitystyön painopisteinä on edelleen seuraavien alatavoitteiden edistäminen:

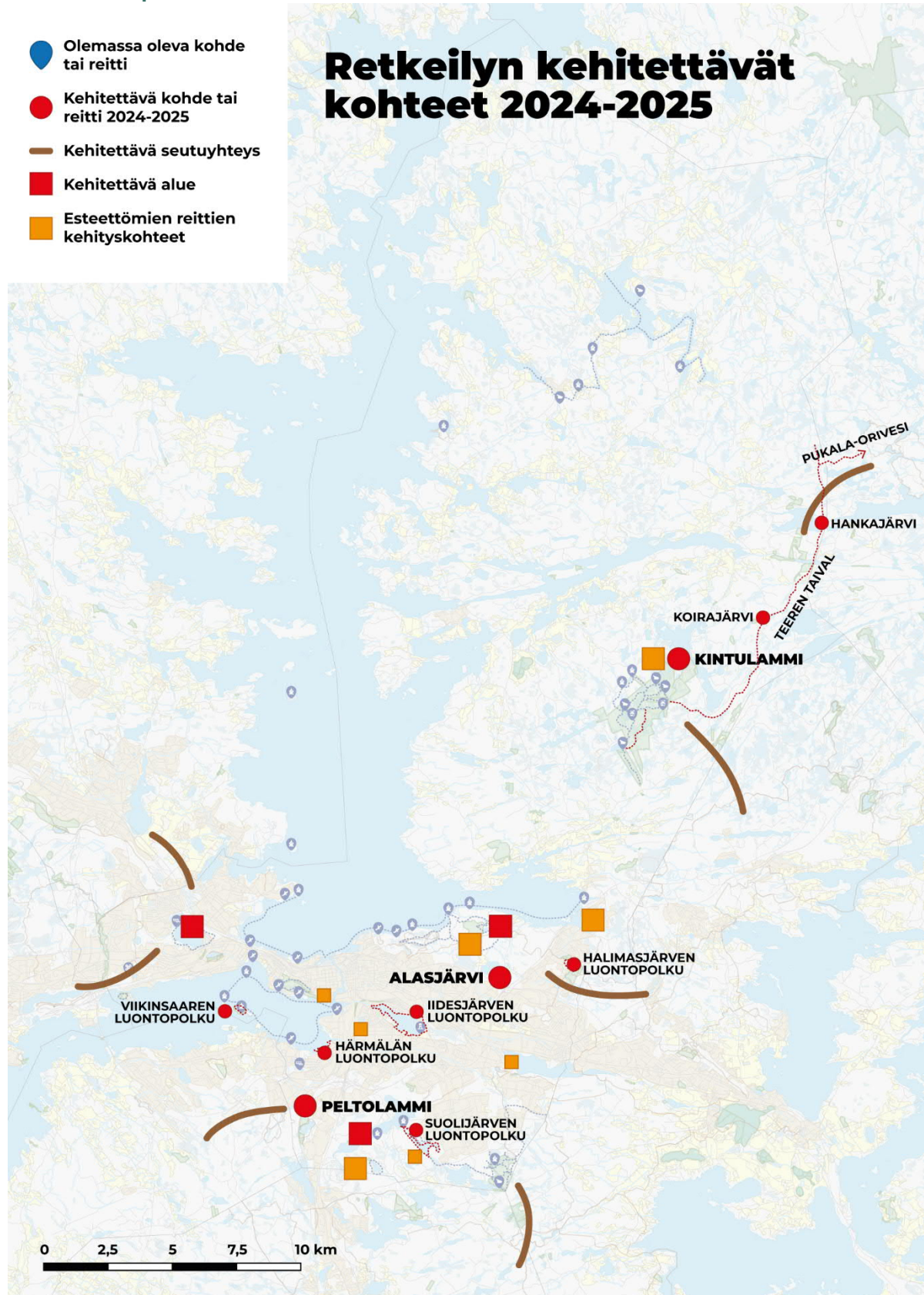
- Liikkuvuuden ja hyvinvoinnin lisääminen parantamalla saavutettavuutta ja esteettömyyttä
- Harrastajaryhmien yhteensovittaminen aktiivisella yhteydenpidolla sidosryhmiin
- Yritystoiminnan linkittäminen retkeilypalveluihin yhdistämällä luontomatkailuyrityksiä retkeilykohteiden kaupalliseen käyttöön
- Luontoarvojen säilyttämisen edistäminen ohjaamalla kulkua herkillä luontokohteilla ja viestimällä aktiivisesti
- Luonnon saavutettavuuden parantaminen aktiivisessa yhteistyössä julkisen liikenteen, jalankulun ja pyöräilyn edistämiseksi sekä viestinnän avulla
- Kaupungin esteettömien retkeily- ja virkistyspalveluiden edistäminen toteuttamalla lisää esteettömiä retkeilyreittejä ja kohteita
- Monikanavaisen viestinnän lisääminen ajantasaiseksi, viikkoviestinnäksi
- Kulttuuriarvojen säilyttäminen vaalimalla alueiden ja kohteiden rakenteita ja näkyviä

LAJI 2024-2025	JALAN TAPAHTUVA RETKEILY JA VAELLUS	MELONTA JA MUUT JÄRVIEŇ LAJIT	MAASTOPYÖRÄILY JA POLKUJUOKSU
HAASTEET JA PUUTTEET	<ul style="list-style-type: none"> - Ei retkeilyllisesti pitkiä reittejä - Suuri käyttäjäpaine - Maaston kuluminen - Rakenteiden kuluminen - Päivittäisviestintä vähäistä - Esteettömien luontoreittien vähäisyys - Esteettömien kohteiden toteutuksen korkeat kustannukset - Yritystoiminnan linkittäminen toimintaan vähäistä 	<ul style="list-style-type: none"> - Lähireittien taukopaikkojen puute - Taukopaikkojen ympärivuotinen käyttö (saarikohteet) - Melonta-alusten säilytystilojen puutteet - Päivittäisviestintä vähäistä - Yritystoiminnan linkittäminen toimintaan vähäistä 	<ul style="list-style-type: none"> - Maastopyöräilyreittien vähäisyys - Polkujuoksuun ei ole merkittäviä reittejä - Suuri käyttäjäpaine - Maaston paikoin merkittäväkin kuluminen - Päivittäisviestintä vähäistä - Yritystoiminnan linkittäminen toimintaan vähäistä
TOIMENPITEET	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutetaan suunnitellut pitkät reitit - Kehitetään olemassa olevien retkikohteiden palveluita kestävämpään suuntaan - Hajautetaan palveluita etenkin luonnonsuojelualueiden ulkopuolelle - Lisätään päivittäisviestintää - Pidetään yllä hyvää hoito- ja huoltotaso - Esteettömien luontokohteiden toteutus erillisellä määrärahalta tarveselvityksen ohjaamana - Lisätään yhteistyötä luontoalan yritysten kesken 	<ul style="list-style-type: none"> - Kartoitetaan melonnan palvelurakenteen kehittämisen tarve ja kohteet sekä toteutetaan tarvittavat kehitystoimet - Talviaikaisen yhteiskäytön lisääminen kohteilla (retkiluistelu/hiihto) - Kehitetään melonta-alusten säilytysolosuhteita - Lisätään päivittäisviestintää - Pidetään yllä hyvää hoito- ja huoltotaso - Lisätään yhteistyötä luontoalan yritysten kesken 	<ul style="list-style-type: none"> - Selvitetään maastopyöräilyn ja polkujuoksun lisääntyneet reittitarpeet - Suunnitellaan ja toteutetaan maasto- ja polkujuoksuun kohteet tarveselvityksen ohjaamana - Lisätään päivittäisviestintää - Parannetaan maaston kulutuskestävyyttä - Lisätään yhteistyötä luontoalan yritysten kesken

Taulukko 1. Taulukossa on esitetty eri liikumismuotojen haasteita ja puutteita yleisellä tasolla sekä kehitysohjelman ratkaisu tilanteeseen ohjelmakauden 2024–2025 aikana

Toimenpiteet vuosille 2024–2025

Kuva 6. Tampereen kaupungin kehitettävät retkeilykohteet 2024–2025.

Tampereen retkeilyn kehittäminen jatkuu kaudella 2024–2025. Pääosa kehitettävistä kohteista on mukana jo aiemmassa ohjelmassa. Kehitettävien kohteiden osalta tässä kappaleessa keskitytään pääosin käytännön toteutukseen reiteillä ja kohteilla.

Kehitettävät kohteet 2024–2025

- **Teeren taival**
Tampereen ja Oriveden kaupunkien yhteinen, ulkoilureittisuunnitelmaan perustuva Kintulammita Pukalan virkistysmetsän kautta Oriveden keskustaan kulkeva reitti. Ulkoilureittisuunnitelma vahvistettu ELY-keskuksessa, mutta vahvistamisesta valitettu Hallinto-oikeuteen. Asian ratkaisu mahdollisesti vuoden 2024 alussa.
- **Kintulammi II**
Kintulammin reitistöjen lisääminen aiemman hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan. Lisäreititystä Saarijärvi – Kortejärvi välillä.
- **Luonto- ja metsäteemapolkujen rakentaminen ja uudistaminen**
Kohteina mm. Suolijärven luontopolku, Viikinsaaren luontopolku, Multisillan ja Solkivuoren metsäteemapolut
- **Maastopyöräily ja polkujuoksu**
Uusia reittejä kaupungin alueella ja olemassa olevan reittipohjan vahvistaminen. Polkujuoksureittien tarvekartoitus sidosryhmien kanssa.
- **Esteettömien luonto- ja kalastuskohteiden toteutus**
Esteettömien luonto- ja kalastuskohteiden tarvekartoitukseen perustuen kohteiden toteutus erillisten kohdekohtaisten suunnitelmien ja määrärahan mukaan.
- **Länsi-Tampere**
Länsi-Tampereen luontoliikkumisen olosuhteiden kartoitus, suunnittelu ja toteutus.
- **Vuores-Suolijärvi-Särkijärvi**
Vuores-Suolijärvi-Särkijärvi alueen kehittäminen ja yhteyksien lisääminen ja parantaminen. Melonnan kehittäminen vesialueilla.

Ohjelmakauden lopussa, 2025 Tampere ympäristöineen on valtakunnallisesti esimerkillinen retkeilyn ja luontoliikkumisen kohde asukkaille ja matkailijoille. Reitit ulottuvat asukkaiden lähialueille, ja retkeilypalveluita kuten hyvin opastettuja reittejä ja taukopaikkoja oheispalveluineen on saatavilla kävelymatkan tai Nysse-siirtymän päässä kotiovelta. Reitit ovat turvallisia ja terveellisiä käyttää, ja ne tuottavat hyvinvointia ja elämyksiä kaikille tasapuolisesti.

Budjetointi vuosille 2024–2025

Tässä päivitetystä kehitysohjelmasta on esitetty Tampereen retkeilypalveluiden ja muiden luontoliikkumisen palveluiden toteuttamiselle vuotuinen ylläpidon, suunnittelun ja toteutuksen rahoitus. Budjetti on laadittu erikseen vuosille 2024 ja 2025. Vuoden 2025 budjetti on tehty talousarvion valmistelun pohjaksi. Vuosittainen budjetti kattaa kaikki tämän kehitysohjelman päivityksessä mainitut kustannukset vuositasolla. Tähän budjettiin eivät kuitenkaan sisälly esteettömien luontokohteiden toteutuskulut, vaan ne budjetoidaan kohdekohtaisesti erikseen.

Budjetin taloudellinen runko muodostuu uusien kohteiden suunnittelu- ja toteutusrahoituksesta sekä ylläpidon rahoituksesta. Suunnittelu- ja toteutusrahoituksella toteutetaan kehitysohjelmassa vuosille 2024–2025 esitetyt kohteet. Tämä rahoitus sisältää näiden kohteiden materiaalit ja muut kustannukset kokonaisuudessaan.

Retkeilypalveluiden ylläpito nousee vuosittain merkittävämpään osaan kokonaisuutta. Ylläpitorahoituksella hoidetaan ja huolletaan kaikkia retkeilypalveluiden kohteita ja reittejä. Ylläpitorahoitukseen sisältyy myös retkeilypalveluiden pitkän aikavälin kehitys-, suunnittelu- ja edunvalvontakuluja. Ylläpidon piirissä ovat myös viestinnän alustat, vuokratilat, kiinteä kalusto, tiestön hoito, jätehuolto ja kuluvat materiaalit.

Retkeilypalveluiden kehittämistä toteutetaan jatkuvalla palveluiden käyttäjämäärien mittauksella. Uusien toteutusten lopullisista investoinneista päätetään vuosisuunnitelman mukaan. Lopullinen vuosisuunnitelma laaditaan edellisen vuoden marraskuussa.

Esteettömien luontopalveluiden tarveselvitys ja kohteet on käsitelty ja hyväksytty Kiinteistötoimessa, ympäristönsuojeluyksikössä ja viheralueet ja hulevedet yksikössä. Selvitys esitellään Asunto- ja kiinteistölautakunnassa vuonna 2024. Jokaisen yksittäisen kohteen osalta tehdään erillinen toteutus päätös.

Kuva 7. Polsonlahden uusi nuotiopaikka sijaitsee luonnonkauniilla paikalla Maisansalon kupeessa

Vuotuinen ylläpito-, suunnittelu- ja toteutusrahoitus

Vuotuinen ylläpito-, suunnittelu- ja toteutusrahoitus sisältää kaikki vuosittaiset olemassa olevien ja uusien kohteiden hoitoon, huoltoon ja viestintään liittyvät työt, kalusto- ja materiaalikulut sekä uusien kohteiden suunnittelun ja rakentamisen työkulut vuosina 2024 ja 2025.

TAMPEREEN RETKEILYPALVELUT 2024		
Vuotuinen ylläpito, suunnittelu ja toteutusrahoitus		
KUSTANNUSKOHDE		
Työkustannus - toteutus	2,5 henkilötyövuotta	151 000 €
Työkustannus - ylläpito	2,5 henkilötyövuotta	140 000€
Kuluvat materiaalit	Polttopuut, sorat, käymäläjätteet, korjaus, varastot, rakennusmat. yms.	80 000€
Kiinteä kalusto	Kuljetus, koneet ja laitteet, leasing	15 000€
Vuokratilojen hoito	Tiestön huolto ja hoito, jätehuolto, auraukset yms.	44 000€
Yhteensä		430 000€
TAMPEREEN RETKEILYPALVELUT 2025		
Vuotuinen ylläpito, suunnittelu ja toteutusrahoitus (talousarvion valmistelun pohjaksi)		
KUSTANNUSKOHDE		
Työkustannus - toteutus	2 henkilötyövuotta	131 000 €
Työkustannus - ylläpito	3 henkilötyövuotta	180 000€
Kuluvat materiaalit	Polttopuut, sorat, käymäläjätteet, korjaus, varastot, rakennusmat. yms.	90 000€
Kiinteä kalusto	Kuljetus, koneet ja laitteet, leasing	15 000€
Vuokratilojen hoito	Tiestön huolto ja hoito, jätehuolto, auraukset yms.	45 000€
Yhteensä		461 000€

Taulukko 2. Tampereen retkeilypalveluiden budjetit vuosille 2024 ja 2025

Vuorovaikutus ja yhteistyö

Tampereen retkeilypalveluita kehitetään koko kaupungin alueella. Pääosin kehityskohteet ovat asemakaavattomilla, luonnonmukaisilla alueilla, mutta osa reiteistä siirtyy sujuvasti myös asemakaavan alueille. Tästä syystä vuoropuhelu kaupungin yksiköiden kesken jatkuu. Keskeisiä yksiköitä ovat kiinteistötoimi, ympäristönsuojeluyksikkö ja viheralueet ja hulevedet -yksikkö.

Kaupungin sisäisen, yksiköiden välisen tiiviin yhteistyön lisäksi luontoliikkumisen kehittäminen liittyy keskeisesti muuhun kaupunkiseutuun, etenkin naapurikuntiin. Tampereen kaupunkiseutu tiivistyy vuosi vuodelta, jolloin reittien jatkuminen kuntarajojen yli on tärkeää. Yhtä lailla vaaditaan edunvalvontaa, jotta olemassa olevat reitit säilyvät myös tiivistyvässä kaupunkiympäristössä ja, että uusien alueiden suunnitelmissa luontoreittien sijainti ja saavutettavuus on ennalta määritelty.

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenne toimii kuntien alueella rajattomasti. Samalla tavalla kaupunkiseudun luontoreittien tulee kulkea paikasta toiseen, hyvän laadun reitteinä ja ilman todettavia kuntarajoja. Vuorovaikutus Tampereen kaupunkiseudun kanssa on keskeinen tekijä kasvukeskuksen luontovirkistykseen valjastamiseksi laajamittaiseen, kaikille sopivaan käyttöön. Yhteistyötä Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenteen kanssa tulee jatkaa, uudenlaisen Luontonyssse-konseptin kehittämiseksi.

Muita vuorovaikutuksen tahoja ovat viestinnän eri kanavat mediassa, kaupungin sisäiset kanavat ja kaupunkiseudun kuntien viestintäasiantuntijat. Viestinnän merkitys kokonaisuuden kannalta on nykyisessä tapahtumien ja kilpailun markkinakentässä valtavan suuri. Viestinnän kokonaisuuden määrittelyä tehdään jatkuvasti yhdessä Järvi- ja luontomatkailemisen ohjausryhmän, Visit Tampereen, Tampereen kaupungin viestinnän ja muiden alueen viestinnän asiantuntijoiden kanssa.

Retkeilyn kehityksen yksi merkittävimmistä vuorovaikutuksen tahoista ovat kansalaiset, luonto- ja retkeilykohteiden lähellä asuvat ihmiset, järjestöt ja muut vapaaehtoiset. Asukkaiden osallistaminen luontokohteiden suunnittelussa kuuluu olennaisena osana palveluprosessin toteuttamista. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on järjestää pysyvä kaupunkiseudun laajuinen retkeilyluotsijärjestelmä, jossa vapaaehtoisia koulutetaan tarkkailemaan olemassa olevia, kuntien hoidossa olevia kohteita. Tällä hetkellä koulutuksen käyneitä Retkeilyluotseja on 50 henkilöä.

Tampereen kaupunki on lisäksi mukana useissa retkeilyyn, pyöräilyyn ja virkistysreitteihin liittyvissä kehityshankkeissa. Hankkeiden laajuus vaihtelee Tampereen kaupungin alueiden ja Tampereen kaupunkiseudun sekä Pirkanmaan laajuisiin alueisiin.

Kaikki edellä mainittu edellyttää laajaa vuorovaikutusverkostoa, jossa keskeisenä toimijana on retkeilypalveluiden koordinoija, Tampereen kaupungin kiinteistötoimi yhdessä Ekokumppanit Oy:n kanssa.

Retkeilypalvelut vuonna 2026

Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025 kauden lopussa Tampereen kaupungin retkeilypalvelut ovat laadullisesti ja määrällisesti hyvällä tasolla. Rakennetta on lisätty Retkeilyn kehitysohjelman mukaisesti, ja kehittämistä tehdään jatkuvan parantamisen ajatuksella havaittuun tarpeeseen perustuen.

Vuoden 2025 aikana valmistellaan Retkeilyn palveluohjelma retkeilyn rakenteen ja viestinnän ylläpitämiseksi vuodesta 2026 eteenpäin. Kaupungin retkeilypalveluita pidetään yllä, hoidetaan, huolletaan sekä uusitaan ja kunnostetaan kohteita ja reittejä, ja viestitään aktiivisesti eri kohteilla tapahtuvista toimenpiteistä. Pidetään yllä retkeilyn viestinnän verkkosivuja ja karttapalveluita sekä kehitetään palvelua entistä saavutettavammaksi. Tarkastellaan retkeilyn rakenteen riittävyttä ja reagoidaan tilanteisiin aktiivisesti uusilla toimenpiteillä. Toteutetaan retkeilyn rakennetta tarvittavilta osin, etenkin kaikille sopivien, esteettömien reittien ja kohteiden osalta. Osallistutaan aktiivisesti kaupungin muiden yksiköiden hankkeisiin ja edistetään luonnon saavutettavuutta koko kaupungin alueella.

Alustava budjetti vuodesta 2026 eteenpäin on laadittu huomioiden retkeilykohteiden ja reittien uusien avausten toteutusten väheneminen ja olemassa olevan infran ylläpidon henkilötyömäärien kasvu.

TAMPEREEN RETKEILYPALVELUT 2026 alkaen		
Kustannusarvio retkeilypalveluiden järjestämiseksi		
KUSTANNUSKOHDE		
Työkustannus - toteutus	1 henkilötyövuotta	41 000€
Työkustannus - ylläpito	4 henkilötyövuotta	260 000€
Materiaalit/ostopalvelut	Polttopuut, sorat, käymäläjätteet, korjaus, varastot, rakennusmat. yms.	95 000€
Kiinteä kalusto	Kuljetus, koneet ja laitteet, leasing	15 000€
Vuokratilojen hoito	vuokrausjärjestelmä, siivous, tiestön hoito, jätehuolto, auraukset yms.	50 000€
Yhteensä		461 000€

Taulukko 3. Tampereen retkeilypalveluiden kustannusarvio 2026

Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025, päivitetty vuosille 2024–2025 © Tampereen kaupunki